

УДК 374.1

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.289437>

Тетяна Мастеркова, викладач кафедри
суспільно-гуманітарних дисциплін
Комунального закладу “Житомирський ОІППО”
Житомирської обласної ради

САМООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК ЧИННИК ЗМІН ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

У статті охарактеризовано значення професійного зростання педагога, яке є на сьогоднішній день основним напрямом реалізації модернізаційних реформ у країні. Визначено основний напрям удосконалення рівня професійної компетентності педагога через професійне самовдосконалення та цілеспрямовану самоосвітню діяльність. Систематизовано деякі підходи щодо організації професійного розвитку педагогів у центрах професійного розвитку педагогічних працівників, які діють на підставі “Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників”. Розглянуто організацію якісної результативної діяльності щодо професійного методичного супроводу розвитку педагогічних працівників відповідно заявленої потреби на прикладі діяльності Центру професійного розвитку педагогів м. Коростень Житомирської області.

Ключові слова: педагог; самоосвітня діяльність; професійний розвиток; методичний супровід; професійне зростання.

Рис. 1. Таб. 1. Літ. 6.

Tatyana Masterkova, Lecturer of the Social and
Humanitarian Branch of Science Department,
Communal Educational Institution
“Zhytomyr Regional In-Service Teachers’ Training Institute”,
Zhytomyr Regional Council

SELF-EDUCATION ACTIVITY OF A TEACHER AS A FACTOR OF CHANGES IN THE EDUCATIONAL PROCESS

The educational process is a complex system. One of the key factors that can significantly change the effectiveness of the educational process is the teacher’s self-education. It helps to improve teaching methods, to acquire skills in planning and organizing a modern lesson, to adapt the educational process to the needs and interests of students. Therefore, professional self-improvement through purposeful self-education activities remains the main direction of improving the level of professional competence of a teacher.

According to the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 21, 2019 No. 800 “Procedure for upgrading the qualifications of pedagogical and scientific-pedagogical workers”, pedagogical and scientific-pedagogical workers can upgrade their qualifications at various subjects of professional development, in different forms and types. The main types of professional development are: training under the professional development program, including participation in seminars, workshops, trainings, webinars, master classes, etc.

The organization of professional development of teachers is carried out in centers of professional development of pedagogical workers, which operate on the basis of the “Regulations on the center of professional development of pedagogical workers”. The organization of high-quality and effective activities related to the professional methodical support of the development of teaching staff in accordance with the declared need is defined as a priority area of activity of the Center for Professional Development of Teachers in the city of Korosten, Zhytomyr region. The employees of the Center conduct methodical sessions “Professional development of a teacher: experience, cooperation, priorities” for teaching staff of general secondary education institutions in compliance with the legislation of Ukraine in terms of ensuring security measures related to the introduction of martial law in Ukraine in accordance with the approved plan for its implementation.

The advantage of advanced training at the Korosten Teacher Development Center is the opportunity for teachers from different schools and educational institutions to meet and exchange their experiences, learn from each other, discuss new ideas and practices, and build professional relationships.

Professional maturity is a leading indicator of becoming a subject of professional activity.

Keywords: teacher; self-educational activity; professional development; methodical support; professional growth.

Постановка проблеми. Актуальність зумовлена необхідністю гнучко перебувати напрям і зміст самоосвітньої діяльності педагога як чинника, який впливає на результативність навчання та розвитку учнів. У сучасному світі знання швидко змінюються, тому пе-

дагог має бути в курсі новітніх підходів, методів та технологій навчання відповідно до вимог професійних стандартів [6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням самоосвітньої діяльності педагога присвячено низку наукових робіт, зокрема, її ролі у системі

післядипломної освіти (С. Калаур, М. Кирилюк, Л. Ніколенко); значенню планування самоосвітньої діяльності вчителя (С. Кожем'яко, І. Білоус); самоосвітньої діяльності учителя в контексті особистісно орієнтованої освіти (В. Мирошниченко); самоосвітньої діяльності як складової професійного росту педагогів (О. Рафальська) тощо.

Зауважимо, що освітній процес є складною системою. Одним з ключових факторів, який може значно змінити результативність освітнього процесу, – це самоосвітня діяльність педагога. Вона допомагає вдосконалити методи викладання, здобути навички планування і організації сучасного уроку, адаптувати навчальний процес до потреб та інтересів учнів.

Метою дослідження є окреслення шляхів самоосвітньої діяльності педагога як основної форми підвищення професійної компетентності, що полягає в удосконаленні знань та узагальненні педагогічного досвіду через цілеспрямовану самоосвітню роботу.

Об'єктом дослідження є процес самовдосконалення педагога через цілеспрямовану самоосвітню діяльність.

Предмет дослідження – організація безперервного процесу вдосконалення професійних компетентностей педагога в умовах центрів професійного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У новому Законі України “Про освіту” (ст. 59) зазначено, що професійний розвиток педагогічних працівників передбачає постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання [1].

Професійне зростання педагога стає сьогодні основним напрямом реалізації модернізаційних реформ в освіті й одним із суттєвих напрямів переходу до моделі інноваційного розвитку освіти в Україні. Вимоги, висунуті до вчителів відповідно до стандартів професійно-педагогічної освіти, містять інноваційні компоненти на основі компетентісно-орієнтованого підходу. Сучасний учитель повинен уміти сам і навчити учнів творчо опановувати знання, застосувати їх у конкретних навчальних і життєвих ситуаціях, критично осмислювати здобуту інформацію, володіти вміннями й навичками саморозвитку, самоаналізу, самоконтролю та самооцінки.

Основним напрямом удосконалення рівня професійної компетентності педагога залишається професійне самовдосконалення через цілеспрямовану самоосвітню діяльність [3].

Професійна некомпетентність для дорослої людини – це колосальний недолік, підстава для найсерйозніших претензій.

Виховати компетентного творчого учня може лише компетентний і творчий вчитель. Педагог – професія публічна, його фахові та загальнолюдські здібності є предметом обговорення серед колег, учнів, батьків і навіть пересічних громадян. Професійна

діяльність педагога супроводжується постійним спонуканням до творчості, жоден учитель не застосовує загальновідомі методики без свого відтінку, свого наголосу.

Тому підґрунтям для професійного зростання педагога є передовсім його потреба в нових досягненнях, прагненні до успіху, вдосконалення, позитивне мислення, віра у свої можливості.

Виникнення свідомого прагнення педагога до самовдосконалення – це результат впливу суспільства на особистість, зміни орієнтирів освіти.

Професійна самоосвітня діяльність педагога – свідомо діяльність з удосконалення особистості як фахівця: адаптація своїх індивідуальних неповторних якостей до вимог педагогічної діяльності, постійне підвищення професійної компетентності та неперервне фахове вдосконалення особистості [4].

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 про “Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників” педагогічні та науково-педагогічні працівники можуть підвищувати кваліфікацію у різних суб'єктів, за різними формами, видами. Основними її видами є: навчання за програмою підвищення кваліфікації, у тому числі участь у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо [2].

“Траєкторія професійного розвитку педагогічного працівника є персоналізованим шляхом реалізації професійного потенціалу педагогічного працівника, що ґрунтується на його вільному виборі закладу освіти, установи, організації, іншого суб'єкта освітньої діяльності, видів, форм, темпу здобуття освіти та освітньої програми в межах здобуття освіти дорослих” [2]. Відтак кожен педагог має право вибору суб'єкта підвищення власної кваліфікації.

Розглянемо детальніше деякі підходи щодо організації професійного розвитку педагогів, використовувани центрами професійного розвитку педагогічних працівників, які діють на підставі “Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників”. Їх основною метою, відповідно до означеного Положення, визначено сприяння професійному розвитку педагогічних працівників, їх психологічна підтримка та консультування [5]. Центри покликані організувати адресні консультування педагогічних працівників з питань планування і визначення траєкторії їх професійного розвитку, проведення супервізії, особливостей організації освітнього процесу за різними формами здобуття освіти, у тому числі із залученням дистанційних технологій навчання, впровадження компетентісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, інклюзивного підходів до навчання педагогів.

Організація якісної результативної діяльності щодо професійного методичного супроводу розвитку педагогічних працівників відповідно заявленої

потреби визначена пріоритетним напрямом діяльності Центру професійного розвитку педагогів м. Коростень Житомирської області.

З метою активізації методичної роботи, поширення кращих практик викладання навчальних предметів, забезпечення координації діяльності професійних спільнот, підвищення професійної компетентності, кваліфікації, методологічної культури й удосконалення професійної майстерності вчителів у Корос-

тенському центрі професійного розвитку педагогів (директор С.В. Черняєва) проводяться методичні сесії “Професійний розвиток педагога: досвід, співпраця, пріоритети” для педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти з дотриманням законодавства України в частині забезпечення заходів безпеки, пов’язаних із запровадженням дії воєнного стану в Україні відповідно до затвердженого плану (табл. 1).

Таблиця 1

ПЛАН
проведення методичної сесії для педагогічних працівників ЗЗСО

№	Категорія слухачів	Дата	Виконавець
1.	Вчителі інформаційної освітньої галузі	14.03 15:00	Стретович М.В.
2.	Фахівці психологічної служби закладів дошкільної освіти	15.03 10:00	Томах Ю.С.
3.	Вчителі математики та фізики	15.03 14:30	Зарицька О.В.
4.	Вчителі іноземних мов та зарубіжної літератури	15.03 14:00	Ющенко О.В.
5.	Вчителі громадянської та історичної галузі	16.03 14:00	Бовкунова Л.П.
6.	Вчителі біології, основ здоров’я, хімії (природничої освітньої галузі)	16.03 15:00	Шелюк Л.А.
7.	Вчителі географії та економіки	20.03 15:00	
8.	Вчителі мистецької освітньої галузі	21.03 13:30	Воробйова Т.А.
9.	Вчителі фізичної культури, трудового навчання та предмету “Захист України”	21.03 15:00	Зарицька О.В.
10.	Вчителі початкових класів	22.03 13:00	Поліщук О.В.
11.	Вчителі української мови та літератури	22.03 14:00	Черняєва С.В.

Водночас затверджується програма методичної сесії, в якій вказується тематика, визначається цільова аудиторія, формулюється мета, напрям, форма проведення занять, перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться / набуватимуться, місце проведення, документ, що узагальнюватиме результати роботи.

Після завершенню методичної сесії готується наказ по Центру “Про підсумки проведення методичної сесії “Професійний розвиток педагога: досвід, співпраця, пріоритети” для педагогічних працівників ЗЗСО, в якому вказуються досягнення педагога та нумерація сертифікатів, які отримали учасники навчання (рис. 1).

Перевагою підвищення кваліфікації у Центрі розвитку педагогів м. Коростень є надання можливості вчителям з різних шкіл і закладів освіти зустрітися та обмінятися досвідом, навчатися один в одного, обговорювати нові ідеї та практики, а також буду-

вати професійні зв’язки. Це створює сприятливу атмосферу для співпраці та взаємної підтримки, можливість об’єднуватися у майбутню спільноту фахівців за потребою й інтересами.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Професійна зрілість є провідним показником становлення суб’єкта професійної діяльності. Тому діяльність методичних структур щодо супроводу професійного становлення педагога покликана сприяти сформованості у вчителя особистісного контуру регулювання процесу власного професійного розвитку, усвідомленню спеціалістом необхідності вдосконалення власних потенційних можливостей до більш вищого рівня актуального застосування сукупності сучасних технологій, способів, прийомів.

Методичний супровід професійного становлення має вдосконалюватися як система заходів, спрямованих на створення умов для успішного розвитку особистості, навичок забезпечення педагогічного

Рис. 1. Зразок сертифіката про підвищення кваліфікації в Центрі професійного розвитку педагогів м. Коростеня Житомирської області

професійного самозбереження, задоволення власною діяльністю, попередження професійного самовигорання.

Перспективами подальших досліджень вважаємо визначення показників ефективності діяльності Центрів професійного розвитку педагогів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України “Про освіту”. *Відомості Верховної ради України*. 2019. № 2657-VIII. 2661-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

2. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800. 2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>.

3. Калаур С.М. Акмеологія як ефективний інструмент розвитку самоосвітньої діяльності педагогів у системі післядипломної освіти. *Адаптивні процеси в освіті* : збірник матеріалів 1-го Міжнародного наукового форуму. Київ – Харків, 2022. Вип. 1 (4). 296 с. С. 217–219. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/26800/1/Kalaur.pdf>.

4. Мастеркова Т.В. Діяльність центрів професійного розвитку педагога: контент-аналіз. *Молодь і ринок* : Щомісячний науково-педагогічний журнал. Дрогобич, 2022. № 5 (203). С. 160–165. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/264727/260795>.

5. Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників : Постанова Кабінету Міністрів

України. 29.07.2020 р. № 672. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-%D0%BF#n10>.

6. Реєстр професійних стандартів. Сайт Мінекономіки. 2021. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=22469103-4e36-4d41-b1bf-288338b3c7fa&title=RestrProfesiinikhStandartiv>.

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy “Pro osvitu” (2019). [Law of Ukraine “On Education”]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/>. [in Ukrainian].

2. Deiakii pytannia pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh i naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv (2019). [Some issues of improving the qualifications of pedagogical and research-pedagogical workers]. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine. 21.08.2019. № 800. 2019. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian].

3. Kalaur, S.M. (2022). Akmeolohiia yak efektyvnyi instrument rozvytku samoosvitnoi diialnosti pedahohiv u systemi pisliadyplomnoi osvity [Acmeology as an effective tool for the development of self-education activities of teachers in the system of postgraduate education]. *Adaptive processes in education: collection of materials of the 1st International Scientific Forum*. Kyiv – Kharkiv. Vol. 1 (4), 296 p. P. 217–219. Available at: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/26800/1/Kalaur.pdf>. [in Ukrainian].

4. Masterkova, T.V. (2022). Diialnist tsestriv profesiinoho rozvytku pedahoha: kontent-analiz [Activities of teacher professional development centers: content analysis]. *Youth and the market* : Monthly scientific pedagogical journal. Drohobych,

ПЕДАГОГІЧНЕ СТИМУЛОВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХІМІЇ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ КИТАЙСЬКИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

No. 5 (203), pp. 160–165. Available at: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/264727/260795>. [in Ukrainian].

5. Polozhennia pro tsentr profesiinoho rozvytku pedahohichnykh pratsivnykiv (2020). [Regulations on the center of professional development of pedagogical workers]. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine. 29.07.2020. No. 672. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-%D0%BF#n10/>. [in Ukrainian].

6. Reiestr profesiinykh standartiv (2021). [Register of professional standards]. Website of the Ministry of Economy. Available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=22469103-4e36-4d41-b1bf-288338b3c7fa&title=RestrProfesiinikhStandartiv/>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 05.07.2023

УДК 378.016:54](510)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.285178>

Хоу Ісюань, здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, викладачка кафедри хімії Університету Сінтай, провінція Хебей

ПЕДАГОГІЧНЕ СТИМУЛОВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХІМІЇ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ КИТАЙСЬКИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розкрито педагогічне стимулювання майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації як штучно створені обставини, за яких повно й глибоко розкриваються внутрішні сили особистості спеціально підібраним інструментарієм. Схарактеризовано мотиваційно-ціннісну, змістовно-процесуальну, рефлексивно-коригувальну складові готовності майбутніх фахівців. Підібрано інструментарій, а саме: методи виховання, зміст дисциплін вільного вибору, презентації до лекцій, освітні проекти в Китаї, заохочення, покарання, конкурси, змагання.

Ключові слова: китайська вища педагогічна освіта; учителі хімії; стимулювання; педагогічний вплив; готовність; професійна самореалізація; методи; освітні проекти; конкурси; навички конкуренції.

Лит. 8.

*Hou Isuan, Applicant of the Education and Innovative Pedagogy Department, Kharkiv Hryhorii Skovoroda National Pedagogical University
Lecturer of the Chemistry Department, Xintai University, Hebei Province*

PEDAGOGICAL STIMULATION OF FUTURE CHEMISTRY TEACHERS TO PROFESSIONAL SELF-FULFILLMENT IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF CHINESE INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

The article reveals the pedagogical stimulation of future chemistry teachers to professional self-realization as artificially created circumstances under which the inner strengths of the individual are fully and deeply revealed by specially selected tools of pedagogy. It is noted that internal and external stimuli cause interest in the professional self-realization of an individual. In professional training, the readiness of future chemistry teachers for professional self-realization is formed as the ability to identify and position oneself in the role of a teacher, assimilation of the content, forms and methods of pedagogical activity at a sufficiently high level. The motivational and value component of the readiness of future chemistry teachers for professional self-realization as a pedagogical orientation, a valuable attitude to the needs and self-development of schoolchildren, an understanding of the pedagogical functions of stimulating students' cognitive interests in learning and education is presented. The content-procedural component of the readiness of future chemistry teachers for professional self-realization is presented in the form of knowledge and skills in the field, psychology, pedagogy, in particular, the use of internal and external stimuli that have a positive effect on the actions and behavior of the student, his mental health. The ability to analyze and correct one's own actions and behavior, to stimulate oneself to productive activities, to teach this to schoolchildren forms a reflexive and corrective component of the readiness of future chemistry teachers for professional self-realization. The connection between the components of future teachers' readiness for professional self-realization and the tools of pedagogical stimulation is revealed. In accordance with the components of the indicated readiness, a toolkit of pedagogical stimulation was selected. The development of the first component of readiness is provided by conviction and example. Exercises, requirements, content of freely chosen disciplines, presentations for lectures, educational projects are selected for the second component of readiness. The formation of the third component of readiness is facilitated by encouragement, punishment, professional and educational competitions, competitions of chemical talents.

Keywords: Chinese higher pedagogical education; chemistry teachers; stimulation; pedagogical influence; readiness; professional self-realization; methods; educational projects; contests; competitive skills.